

Från Ling till Sunneborn

En sammanställning med anledning av från Ling till Sunneborn (GI)

Lexikon 2000 berättar på **idrott** att världens äldsta idrottsförening bildades i Upsala år 1796. Det var Upsala simsällskap.

Gotlands läns tidning nr 36 år 1852 vet mer:

"Upsala. Redan år 1796 stiftades här i staden ett Simsällskap. Numera avlidne (1851) professorn och doktorn **Jöns Swanberg** var grundläggaren av och själen i detta sällskap, vilket sedermera nästan årligen höll promotioner och utdelade brev på skicklighet i denna ädla konst. I början av århundradet (1800-talet) avbrötos på några år dessa simövningar, men ha den senare tiden ständigt bedrivits med den framgång, att s.k. simpromotioner kunnat flera gånger anställas. Byggandet av ett nytt badhus gav i synnerhet nytt liv åt simkonsten även härstädes...

Förleden lördag... **den 50:e årshögtiden av detta slag... Primus var studenten Mårten Lyth, av Gotlands nation, och bland de övriga promoverade var en annan landsman stud. Jacob Oscar Högstadius.**

Tilloppet av åskådare var särdeles talrikt: flera tusen beklädde stränderna, vilket gjorde den enkla festen ännu högtidligare. De promoverade visade ock mycken färdighet i vattnet och uppträden saknades ej av den effekt, att helheten måste applåderas..."

Jöns Swanberg, som omtalas, var far till Lars Fredrik Svanberg, som 1865 och flera år framåt (10 gånger) donerade hundratals böcker till det som blev "gamla läroverksbiblioteket i Visby". En känd elev var Lars Fredrik Nilson, sen 1857 hemmahörande på Rosendal i Follingbo.

Torbern Fegraeus från Kuse i Västerhejde var i sin tur elev till Nilson, alla kemister i Uppsala. Första bekantskapen med hans idrottsintresse kan man hitta i breven hem. _ Torbern började i Uppsala 1875, är sen känd som en av initiativtagarna till Svenska Turistföreningen 1884. Detta föregicks av vandringar i norska fjällen, något som också beskrivs med entusiasm i brev, bevarade hemma.

Den 9 maj 1878 skrev Torbern hem:

"I måndags kommo vi hem från den alltigenom angenäma färden till Göteborg och **gymna-stiktävlingen**. Långa referat över den senare har stått att läsa i alla möjliga tidningar, varför jag inskränker mig till att skriva om resan. Avresan härifrån (Uppsala) skedde den 1 maj på middagen tillsammans med vår ordf. prof. Holmgren och anförare löjtnant Bergman. I avskedets stund fäste professorskan Holmgren på vardera av oss en blombukett i knapphålet som en **talisman** (enl. uppslagsbok ett med magiska tecken försett föremål, som anses för-måga att förläna lycka och osårbarhet samt äga både skydds- och anfallskraft) för våra kommanden segrar. För denna artighet belönades hon med ett rungande hurra.

I Stockholm möttes vi av därvarande gymnaster och med dem fraterniserades (umgås

förtroligt som med bröder) vi de 2 tim., vi väntade på tåget. Med dem fortsattes nu den vidare resan. Trångt var det naturligtvis i vagnen och på någon slags sömn ej värt att tänka, tills jag fann på råd, att krypa upp och lägga mig på nätet under taket, som annars är avsett för paraplyer och mindre nattsäckar, Där tillbragte jag en timme i ljuv ro, men det kunde de andra ju inte se med blida ögon, utan började peta mig med käppar och andra stickvapen, tills de lyckades få ner mig och sedan farväl med vila för mig...

FÖR ATT ÅTERKOMMA TILL RESAN, SÅ ÄGDE RESAN RUM DEN 3: E. DET VAR EJ MED ODÅGOR VI KOMMO ATT MÄTA VÅRA KRAFTER.

Vi voro de andra i ordningen, och då vi sett göteborgarnas uppvisning, genomlade oss alla den tanken, att här är det bäst att hugga i, om vi ej skola komma efter – och det gjorde vi också så att salen, då vi slutat genljöd av dånande handklappningar och bravorop. Bedömarnas (Nyblaeus, Holmgren o Rydberg) enstämmiga utlåtande om oss var, att vi hade utmärkt oss för "frihet i rörelser, lätthet och behag" d.v.s. hade bättre uppfattat den estetiska sidan av gymnastiken än de övriga (ej underligt heller som varande studenter).

Stockholmarna överglänste i sådana saker, som vanligtvis kniper publiken - akrobatiska tillställningar, men det hör egentligen inte till Svenska gymnastiken, utan är humbug.

På lördagen hade staden Göteborg en den präktigaste middag för oss. Sällan har jag haft angenämare. Det ena glänsande talet avlöste det andra; Holmgren för svenska gymnastiken överflödade av blixtrande kvickheter. Efter middagen skildrade han i ännu ett annat tal våra övningar häruppe (i Uppsala) och att de unge göteborgarna däri ingalunda voro de sämsta, en ting saknade de dock och det var en **kapproddningsbåt**. Ej fullt 20 minuter därefter överlämnade Hedlund till Holmgren på de närvarandes vägnar och av dem efter Holmgrens tal tecknade 1010 kr. (Det skall också endast vara i Göteborg något sådant kan gå för sig i en sådan handvändning).

Matsedeln vid middagen var rätt lustig:

Grisettsoppa à la Bryssel, Glad, färgblind Upsala lax à la Holmgren, Smidigt huvudstadskött, Stålmusklar à la Balck, Karabinierskinka med medaljkroetter, var och en fick sin, Förenings-glass med varma räkenskapsservetter, Gateau au cheval gymnastique retourné, samt Studentkafe. Tryckt i guld och färggrann som tusan.

Efter att ha tillbragt en trevlig eftermiddag... anträdde jag med de övriga på kvällen återtåget till Upsala, dit vi friska och raska, uppfyllda av glada och angenäma minnen, anlände på måndagsförmiddagen, mycket överraskade att finna oss till mötes rektor magnificus, landshövding och borgmästare samt övriga honoratiores. Vår överraskning och förvåning skingrades dock snart, då vi fick se Kungen stiga ur en vagn från samma tåg.

Den som vill veta mer om Jöns Swanberg rekommenderas att läsa en understreckare i Svenska Dagbladet den 6 juli 1971 skriven av Anders Ångström. "Jöns Svanberg och jordens form" till 200-årsdagen av Jöns Svanbergs födelse. "Ho kunde väl ana, att från yttersta Thules gränser skulle ur ringa hyddan framgå en man, att reda så mången tidens dunkla fråga, en man, till vars ord även främmande vetenskapsmän skulle lyssna"...

"Kring bondens härd i Nederkalix – kyrkby sutto tolv blomstrande barn, sin faders rikedom och lycka"

År 1796 blev Jöns Swanberg v.sekr. i Vetenskapsakademien i Stockholm. Han blev

också pionjär för simidrotten i Sverige.